

Eläkejärjestelmän indeksit ja laskelmia niiden muuttamisen seurauksista

Syksyn 2016 laskelmiin perustuvat arviot

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tausta diapaketille

Kansalaisaloite työeläkeindeksin palauttamisesta palkkatasoindeksiksi

- Eduskunnan käsiteltäväksi jätetään 8.12.2016 Suomen Senioriliike ry:n kansalaisaloite työeläkeindeksin palauttamiseksi palkkatasoindeksiksi <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1591>.
- Aloitteessa esitetään Työntekijäin eläkelain 98§ ("Eläkkeiden indeksitarkastus") muuttamista siten, että työeläkeindeksin sijaan maksussa olevia eläkkeitä tarkistettaisiin vain ansiotasoindeksin muutoksen perusteella (nyt ansiotason muutoksen paino on 0,2 ja kuluttajahintojen muutoksen paino on 0,8).
- Eläketurvakeskus on tehnyt kansalaisaloitteesta vaikutusarvion. Laskelmat on päivitetty vastaamaan ETK:n syksyllä 2016 julkaiseman raportin [Lakisääteiset eläkkeet – pitkän aikavälin laskelmat 2016](#) mukaisia lähtötietoja ja perusoletuksia lakisääteisten eläkkeiden kehityksestä. Olennaista on ero nykylakiin verrattuna.
- ETK:n tekemä laskelma, tiivistelmä aloitteen vaikutuksista, diapaketti indeksiaiheesta sekä muuta materiaalia löytyy etk.fi –sivuilta <http://www.etk.fi/uutinen/koottua-tietoa-elakeindeksista/>
- ETK:n roolina on ollut tuoda esiin aloitteen seuraukset eläkkeen tasoon, eläkemenoon, eläkkeiden rahoitukseen sekä eri sukupolville.

Kansalaisaloitteen perustelut ja ETK:n arvio

- Aloitteella on kaksi keskeistä perustelua:
 - *"Työeläkeindeksi ei pidä yllä ostovoimaa." "Ostovoiman voi säilyttää vain palkkaindeksillä."*
 - *"Muutoksen kustannukset ovat marginaaliset." "Palkkatasoindeksin käyttöönotto ei aiheuta työeläkemaksujen korotusta. Muutos ei myöskään pienennä eläkerahastoja."*
- ETK:n arvio ei tue esitettyjä perusteluita
 - Työeläkeindeksi turvaa eläkkeen ostovoiman, kun ansiokehitys on kuluttajahintojen kehitystä suurempi.
 - Muutoksen kustannukset eivät ole marginaaliset. Pitkän aikavälin eläkemeno- ja rahoitusvaikutukset ovat merkittävät ja johtavat työeläkevakuutusmaksun huomattavaan nostotarpeeseen.

<http://www.etk.fi/elakejarjestelmat/suomi/elake-etuudet/elakkeiden-indeksointi/>

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Svenska / English / Yhteystiedot

Haku

ETUSIVU ELÄKEJÄRJESTELMÄT TYÖELÄKEPALVELUT TUTKIMUS, TILASTOT, ENNUSTEET TIETOA ETK:STA JULKAISUT BLOGIT ePALVELUT

ETUSIVU > ELÄKEJÄRJESTELMÄT > SUOMI > ELÄKE-ETUUDET > ELÄKKEIDEN INDEKSOINTI

ELÄKE-ETUUDET

- Työeläke-etuudet
- Kansaneläke-etuudet
- Eläkkeiden indeksointi**
 - Indeksiturvan merkitys
 - Työeläkkeiden indeksit
 - Indeksiturvan historia
 - Indeksien kehitys
 - Paljon kysyttyä indekseistä
 - Elinaikakerroin

TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄ KUVINA

Eläkkeiden indeksointi

Eläkkeiden indeksoinnilla varmistetaan sekä eläkkeelle siirtyvän aktiiviaikaiseen tulotasoon nähden kohtuullinen eläkkeen alkumäärä että maksussa olevan eläkkeen ostovoima.

Eläkelaitos tarkistaa vakuutetun työuran aikaiset palkat ja työtulot palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Näin varmistetaan, että eläkkeelle siirtyvä saa eläkkeen alkaessa työuran aikaiseen tulotasoonsa suhteutetun eläkkeen.

Maksussa olevan työeläkkeen eläkelaitos tarkistaa työeläkeindeksin muutoksen mukaan. Tarkistus tehdään vuosittain aina tammikuun alussa. Työeläkeindeksi turvaa eläkkeen ostovoiman säilymisen, ja jopa parantaa sitä.

Kela tarkistaa maksussa olevat kansaneläkkeet vuosittain tammikuun alussa kansaneläkeindeksin muutoksen mukaan. Indeksointi säilyttää kansaneläkkeiden ostovoiman suhteessa kuluttajahintatason muutokseen.

Eläkeindeksit vuosina 2016 ja 2015

Indeksit osana eläketurvaa

Indeksit eläketurvan kokonaisuudessa

- Työeläketurva määräytyy useasta tekijästä.
- Eläkkeen tasoon vaikuttavat muun muassa
 - Karttumisprosentit
 - Eläkeikä ja sen muutokset
 - Tehdyt työvuodet
 - Palkkatason kehitys
 - Palkkatyön lisäksi eläkettä kartuttavat jaksot (työttömyys, lastenhoito, opiskelu)
 - Eläkkeen perustana olevien ansioiden määrittäminen
 - Eläkkeen perustana olevien ansioiden indeksoiminen eläkkeellesiirtymisajankohdan tasoon
 - Elinaikakerroin
 - Maksussa olevien eläkkeiden tarkistaminen indeksien avulla

Indeksiturvan taustaa

- Työeläketurvaan liittyvien indeksien tavoitteena on varmistaa sekä eläkkeelle siirtyvän henkilön aktiiviaikaiseen tulotasoon nähden kohtuullinen eläkkeen alkumäärä että huolehtia maksussa olevan eläkkeen ostovoiman säilymisestä.
- Eläkkeen kohtuullinen alkumäärä suhteessa työaikaisiin ansioihin taataan indeksoimalla työuran aikaiset ansiot eläkkeellesiirtymisajankohdan tasoon.
- Kun maksussa olevat työeläkkeet tarkistetaan vähintään inflaation eli yleisen kuluttajahintojen muutoksen mukaisesti, eläkkeiden ostovoima säilyy.
- Ilman indeksointia 2 % inflaatio söisi eläkkeen ostovoimasta noin 40 % 25 vuodessa.

Indeksit ja indeksitarkistukset nykylainsäädännön mukaan

- Ansiot tarkistetaan eläkkeen alkamishetken tasolle palkkakertoimella. Palkkakertoimessa hintatason muutoksen osuus on 20 % ja palkansaajien ansiotason muutoksen osuus 80 %.
- Maksussa olevat työeläkkeet tarkistetaan vuosittain työeläkeindeksillä. Työeläkeindeksissä hintatason muutoksen osuus on 80 % ja palkansaajien ansiotason muutoksen osuus 20 %.*
- Kela tarkistaa maksussa olevat kansaneläkkeet ja takuueläkkeet vuosittain kansaneläkeindeksillä (kuluttajahinnat).**
- Indeksitarkistukset tehdään Tilastokeskuksen laskemien kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksien muutosten perusteella.

* Työkyvyttömyyseläkkeissä lisäksi kertakorotus.

** Kelan eläkkeissä lisäksi ajoittain tasokorotuksia.

Työeläkejärjestelmän indeksihistoria

	Työansioiden tarkistaminen eläkkeellesiirtymisvuoden tasoon	Maksussa olevien eläkkeiden indeksitarkistus
1962–76	Ansiotasoindeksi	Ansiotasoindeksi
1977–95	puoliväli-indeksi: ansiotason muutoksen paino indeksissä 50 prosenttia ja hintatason muutoksen paino 50 prosenttia	puoliväli-indeksi
1996–2004	puoliväli-indeksi	iän suhteen taitettu indeksi: alle 65-vuotiaiden eläkkeet puoliväli-indeksillä, 65 vuotta täyttäneiden eläkkeiden tarkistus eläkeikäisten TEL-indeksillä, jossa ansiotason muutoksen paino on 20 prosenttia ja hintojen muutoksen paino on 80 prosenttia
2005–	palkkakerroin: ansiotason muutoksen paino on 80 prosenttia ja hintojen muutoksen paino on 20 prosenttia	työeläkeindeksi: ansiotason muutoksen paino on 20 prosenttia ja hintojen muutoksen paino on 80 prosenttia

1977 muutos liittyi eläkkeiden tavoitetason nostamiseen 40 %:sta 60 %:iin ja ”ylieläke”-ongelman ratkaisemiseen.

1996 eläkeindeksimuutos tehtiin rahoitukseen liittyvistä syistä osana muita muutoksia.

2005 ansioiden indeksoinnin parantaminen liittyi siirtymiseen keskipalkkakaperiaatteeseen.

Indeksiturva eri maissa

Indeksiturva on erilaista eri maissa

- Indeksitarkistusmenettelyt ovat erilaiset eri maissa ja ne muuttuvat.
- Indeksitarkistusten eroihin vaikuttavat eläkejärjestelmien erot ja eläkkeiden taso.
- Indeksitarkistuksissa hyödynnetään yleensä kuluttajahintojen ja ansioiden muutoksia.
- Indeksitarkistuksiin saattavat hintojen ja palkkojen kehityksen lisäksi vaikuttaa myös muut tekijät, kuten talouden kehitys tai väestön ikääntyminen.
- Tarkistuksia on tehty myös indeksitarkistusperiaatteista poikkeavalla tavalla.
- Monissa maissa yleiset lakisääteistä eläkettä täydentävien ns. työmarkkinaeläkkeiden indeksisäännöt eroavat lakisääteisistä eläkkeistä.

Lakisääteisen työeläkkeen tarkistaminen eri maissa

Hinta- indeksi	Palkka- indeksi	Yhdistelmäindeksi (H/P, %)	Sopeutusindeksi	Muu menettely
EU-maat	EU-maat	EU-maat	EU-maat	EU-maat
Belgia	Irlanti*	Kypros*	Kreikka*	Iso-Britannia*
Italia	Norja*	Latvia (75/25)	Ruotsi*	Liettua (ei sääntöä)
Itävalta		Puola (80/20)	Saksa*	Tanska (ATP: rahastojen kehitys/H)
Ranska		Slovakia (80/20)	Espanja*	
Malta		Suomi (80/20)	Luxemburg*	
Portugali*		Tšekki (67/33)		
		Bulgaria (50/50)		
Muut maat	Muut maat	Kroatia (70/30; 50/50; 30/70)*	Muut maat	Muut maat
Yhdysvallat		Viro (20/80)	Japani*	
Islanti		Romania (50/50)*		
Kanada		Slovenia (40/60)		
Venäjä		Muut maat		
		Sveitsi (50/50)		

*NL: Ei lakisääteistä työeläkettä. Kansaneläke minimipalkkaan sidottu.

* IE: Erillinen päätös. Tavoite: eläkkeen taso kiinteä (35 %) suhteessa keskipalkkaan. Eläkkeitä ei korotettu v.2009–2015.

* CY: Perusosa: P, lisäosa: H.

* EL: H(50) / BKT(50)

* UK: H tai P tai 2,5 % riippuen mikä korkein.

* NO: Työeläke: P - 0,75 %. Kansaneläke: P - 0,5 %.

* SE: P-1,6%. Lisäksi tarkistukseen vaikuttaa eläkejärjestelmän menojen ja tulojen välinen tasapaino.

* DE: P ja eläkemaksutason muutos sekä vakuutettujen ja eläkkeensaajien lkm. suhteessa tapahtunut muutos.

* ES: Eläkejärjestelmän tulojen ja menojen tasapainosta riippuen: min. 0,25% - max. H + 0,5%.

* LU: H automaattinen; lisäksi P, eläkejärjestelmän tulojen ja menojen tasapainosta riippuen.

* PT: kun BKT:n kasvu <2%, mikäli BKT >2% maksetaan lisäkorotus.

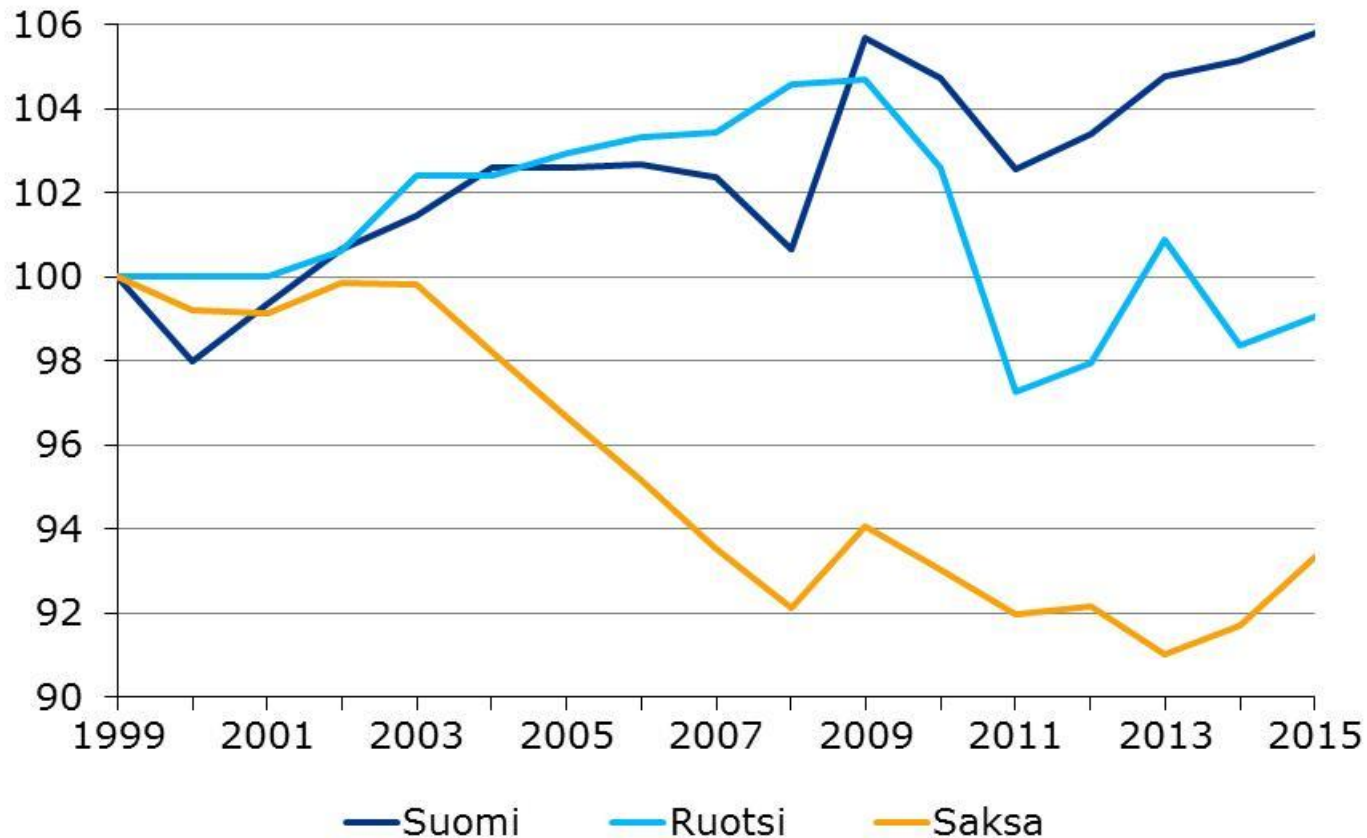
* HR: Mikä eläkeläiselle edullisin.

* JP: H – elinajanodotteen ja vakuutettujen määrän muutokset.

* RO: Asteittain hintaindeksiin v. 2030 mennessä.

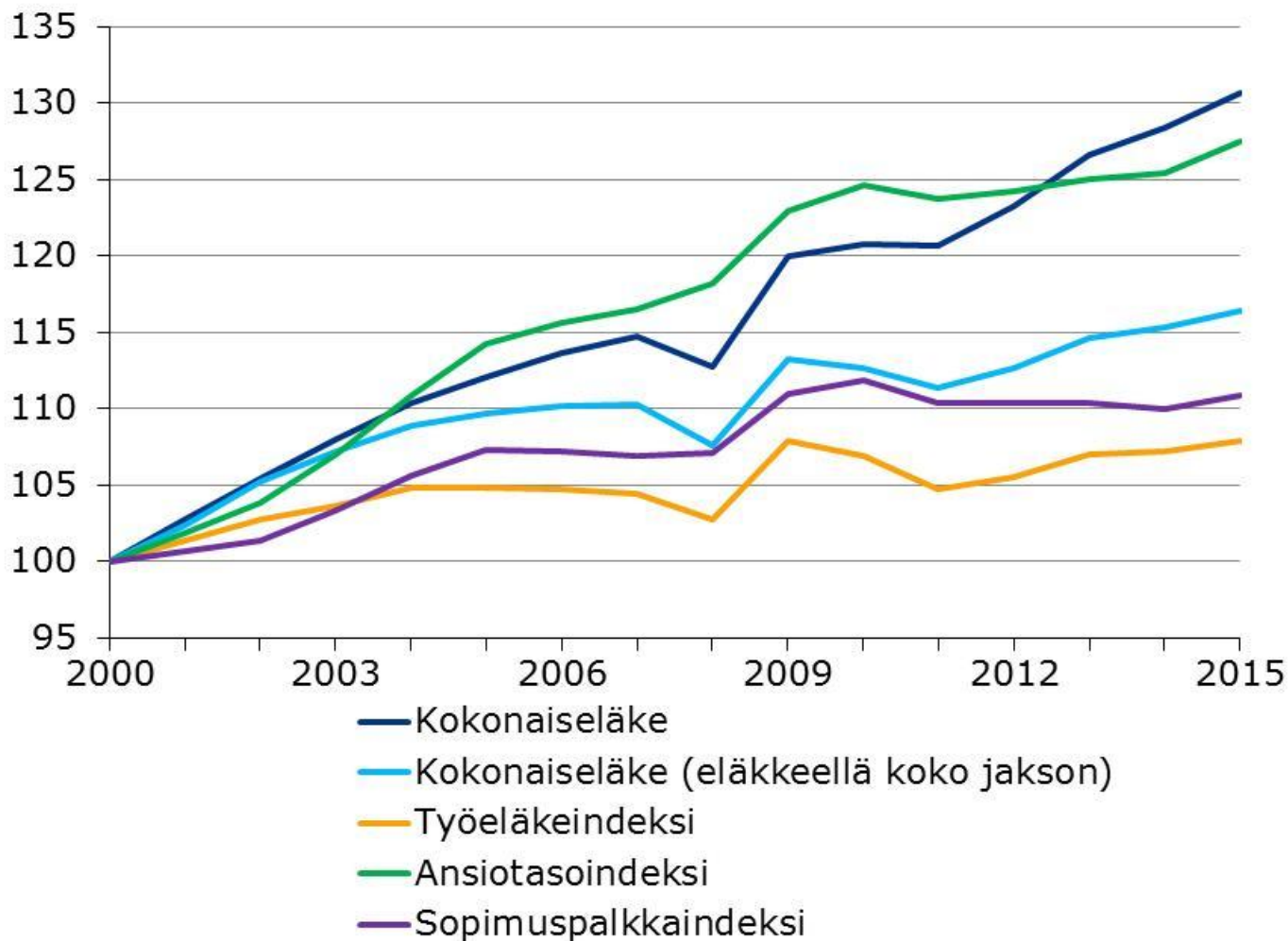
Työeläkeindeksien kumulatiivinen reaalikehitys Suomessa, Saksassa ja Ruotsissa vuosina 1999–2015 (1999=100)

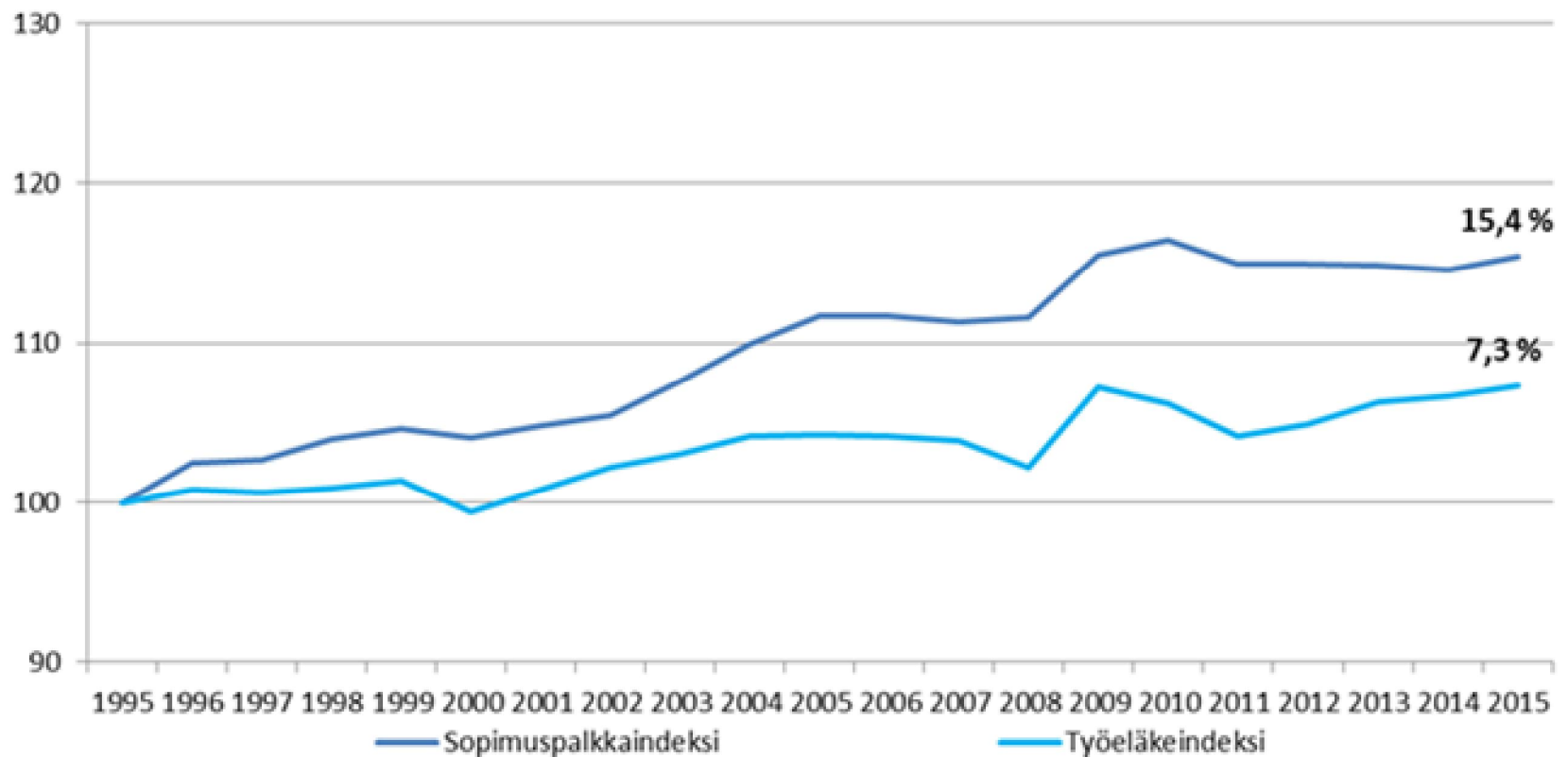
Indeksien ja eläkkeiden kehitys sekä eläkkeensaajien toimeentulo

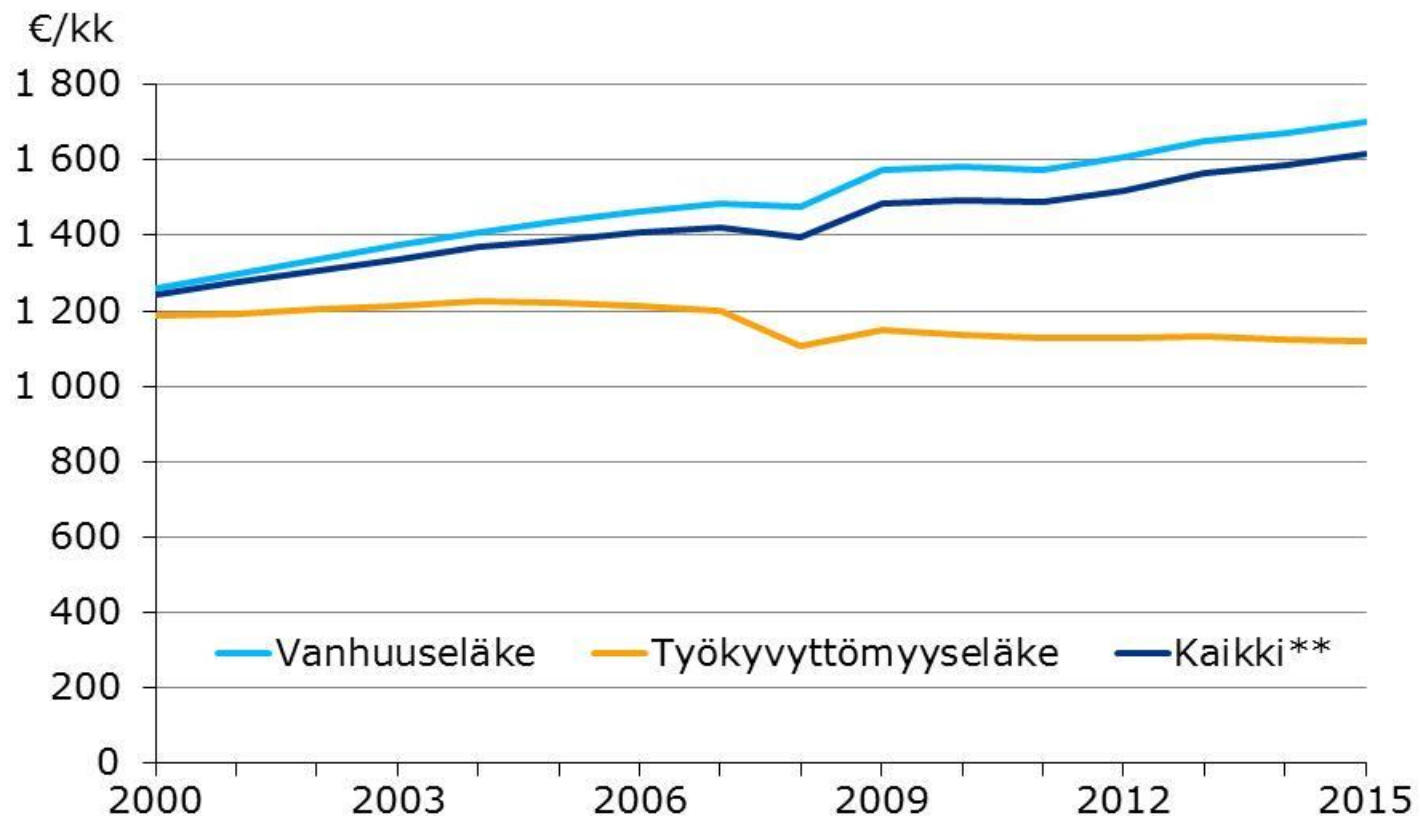
Indeksien ja keskimääräisten kokonaiseläkkeiden kumulatiivinen reaalikehitys vuosina 2000–2015 (2000=100)

Sopimuspalkkaindeksin ja työeläkeindeksin kumulatiivinen reaalikehitys, 1995-2015 (1995=100)

Omaeläkkeensaajien keskimääräinen kokonaiseläke* eläkelajin mukaan vuosina 2000–2015 vuoden 2015 tasossa

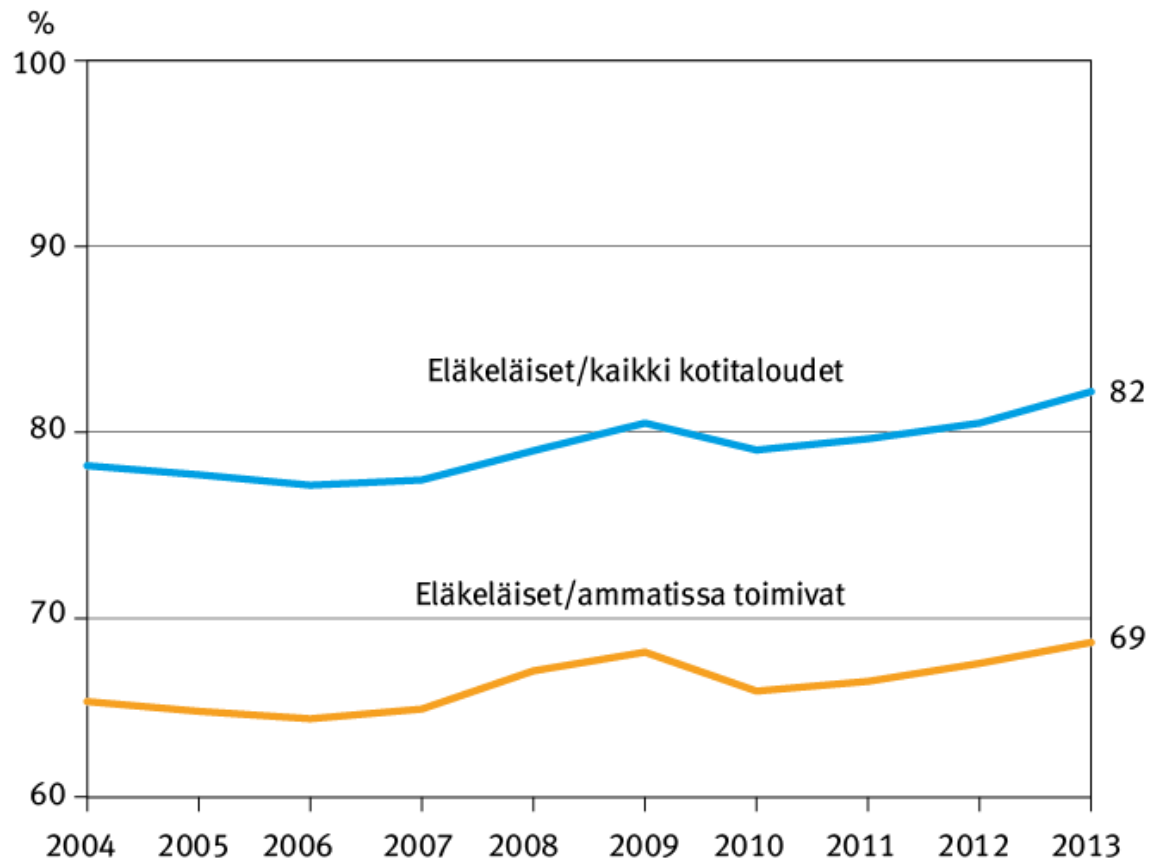

* Vuodesta 2008 alkaen kansaneläke ei enää sisällä eläkkeensaajan asumis- ja hoitotuen osuutta.

** Sisältää työttömyyseläkkeet vuoteen 2014 asti.

Eläkeläiskotitalouksien toimeentulo suhteessa ammatissa toimiviin ja kaikkiin kotitalouksiin vuosina 2004–2013, %

Lähde: Tulonjakotilasto, Tilastokeskus.

Eläkkeen kehitys nykylainsäädännöllä ja ansiotasoindeksillä

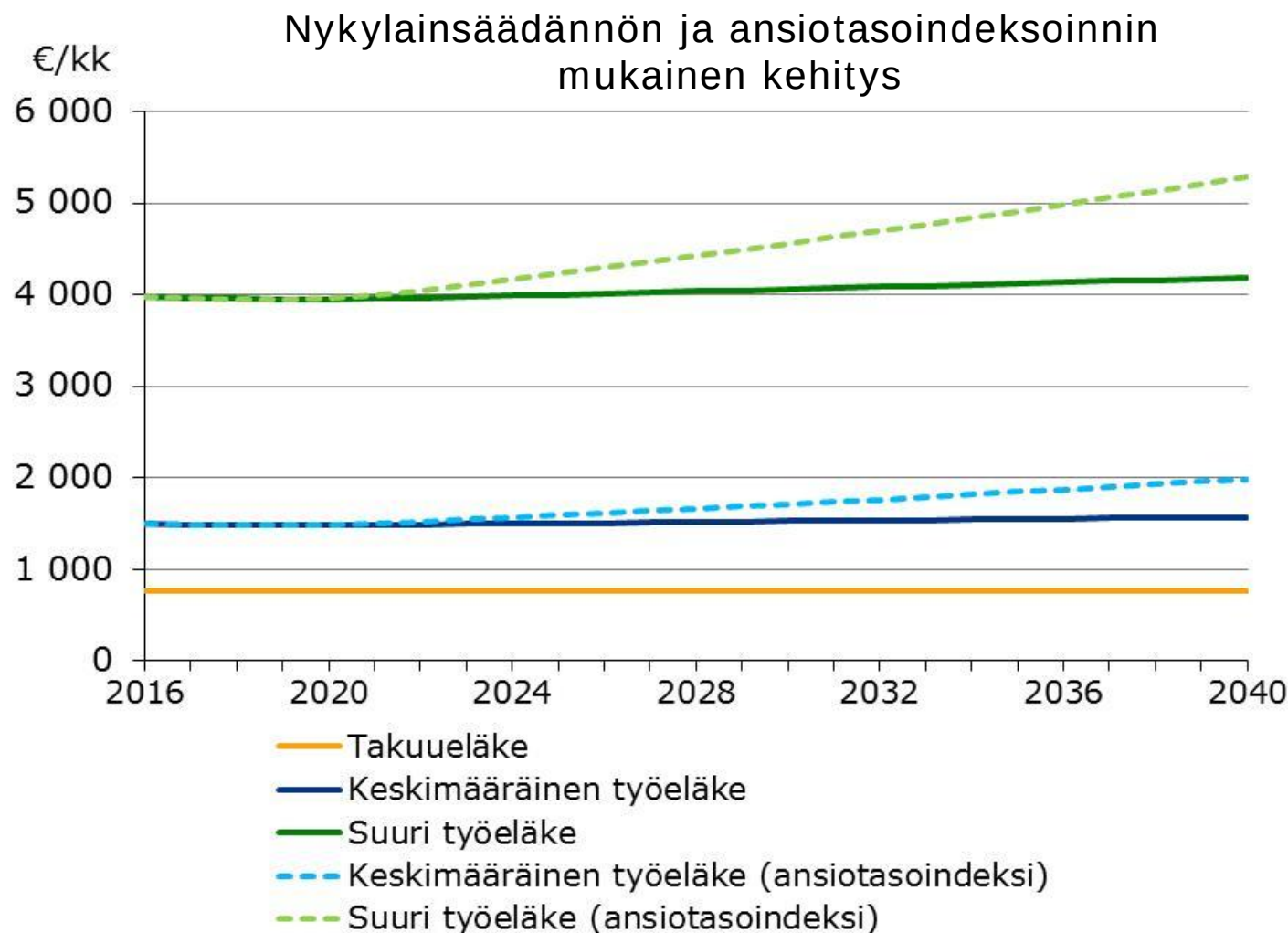

Esimerkkilaskelma eläkeindeksin vaikutuksesta eläketasoon

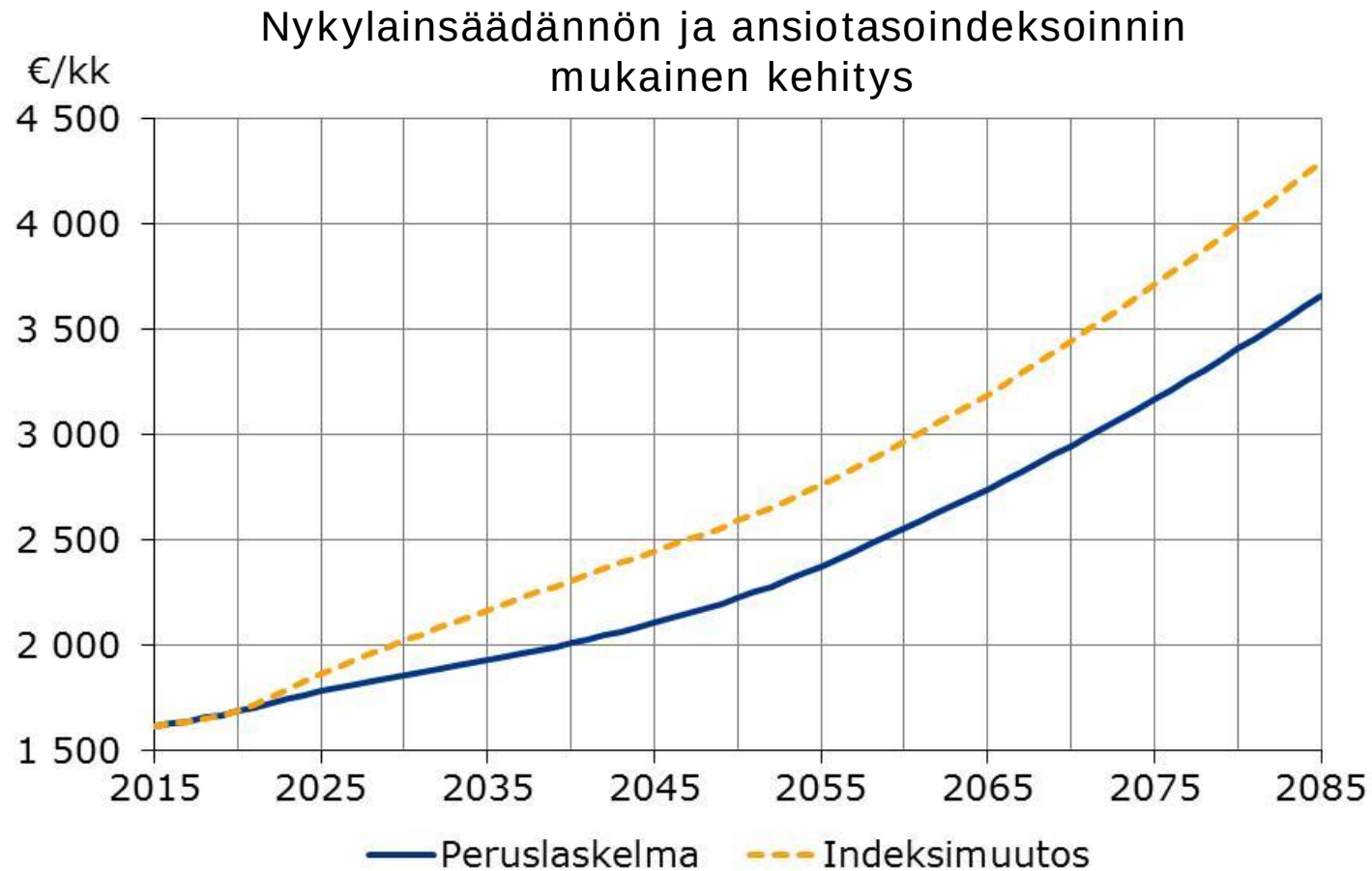
- Seuraavassa kuviossa tarkastellaan eläkkeen kehitystä kolmella eläketasolla
 - Kansan/takuueläke (767 euroa /kk)
 - Keskimääräinen eläke (1 500 euroa / kk)
 - Suuri työeläke (4 000 euroa / kk)
- Esimerkkilaskelmat
 - Kansan/takuueläkkeen kehityksestä esitetään vain yksi kehitysvaihtoehto, koska työeläkkeen indeksointia koskeva aloite ei koske kansan- eikä takuueläkkeitä.
 - Työeläkkeet indeksoidaan a) nykylainsäädännön mukaan työeläkeindeksillä (20/80 ansiokehitys/kuluttajahinnat) ja b) ansiotasoindeksillä (100/00)

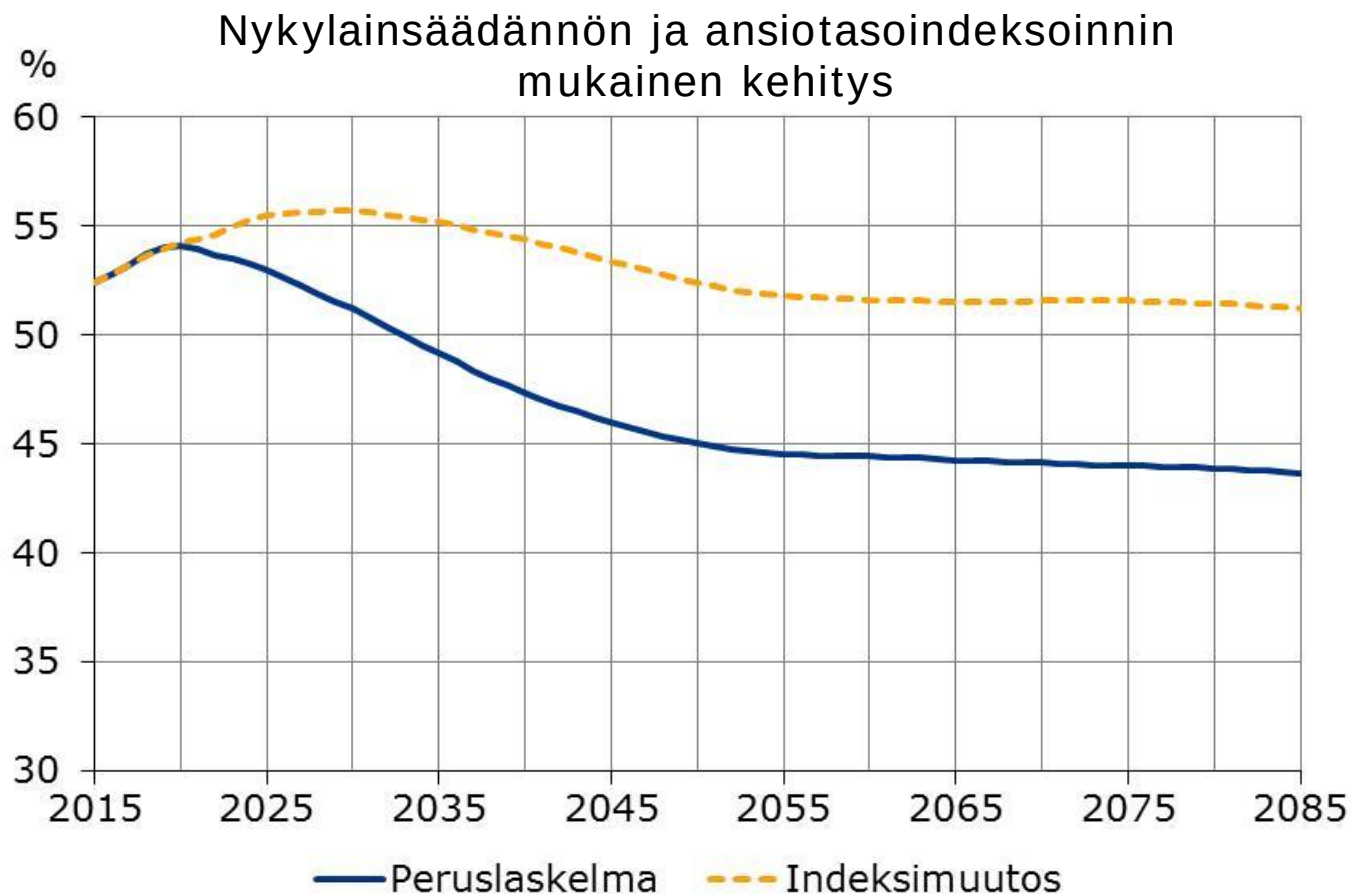
Esimerkkilaskelma kansan/takuueläkkeen sekä keskimääräisen ja suuren työeläkkeen kehitys vuosina 2016–2040 vuoden 2015 hintatasossa

Keskimääräinen kuukausieläke vuosina 2015–2085 vuoden 2015 hintatasossa

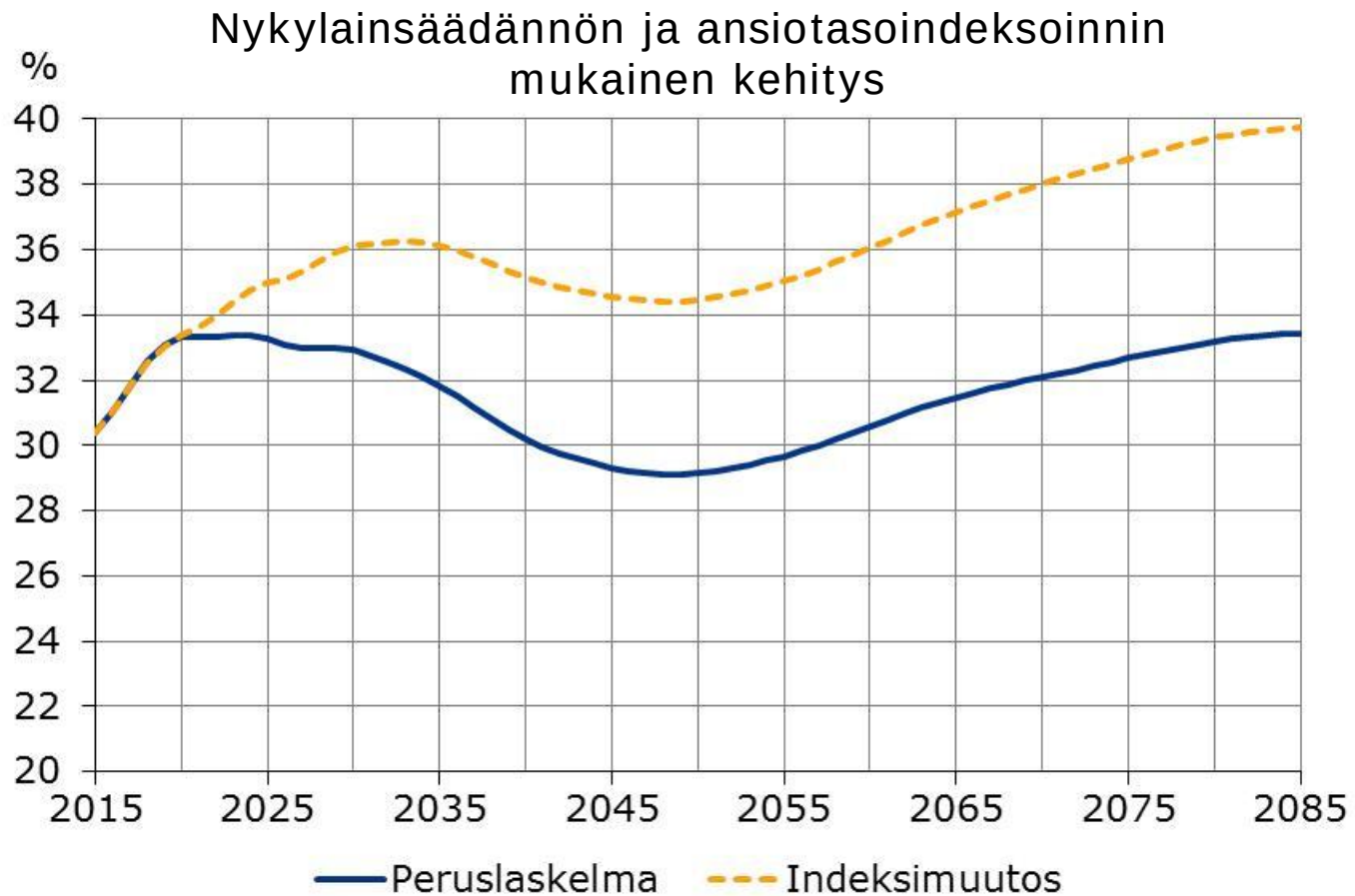
Keskimääräinen kuukausieläke suhteessa ansiotuloja saavien keskiansioon vuosina 2015–2085

Laskelmia eläkemenon,
eläkemaksun ja eläkevarojen
kehityksestä eri vaihtoehtoisissa

Työeläkemeno suhteessa työtulosummaan vuosina 2015–2085

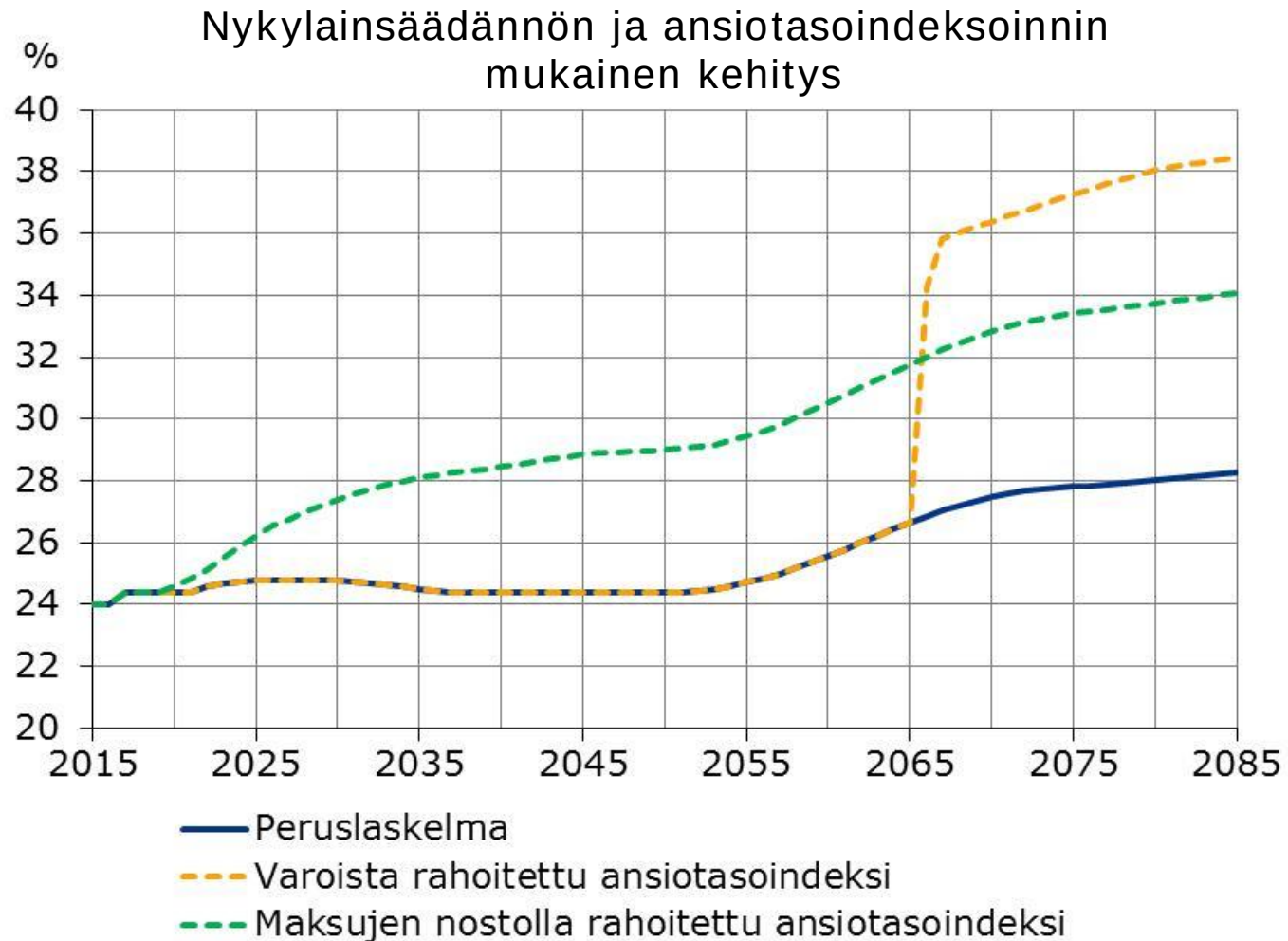

Rahoituslaskelmia työeläkeindeksin muuttamisesta

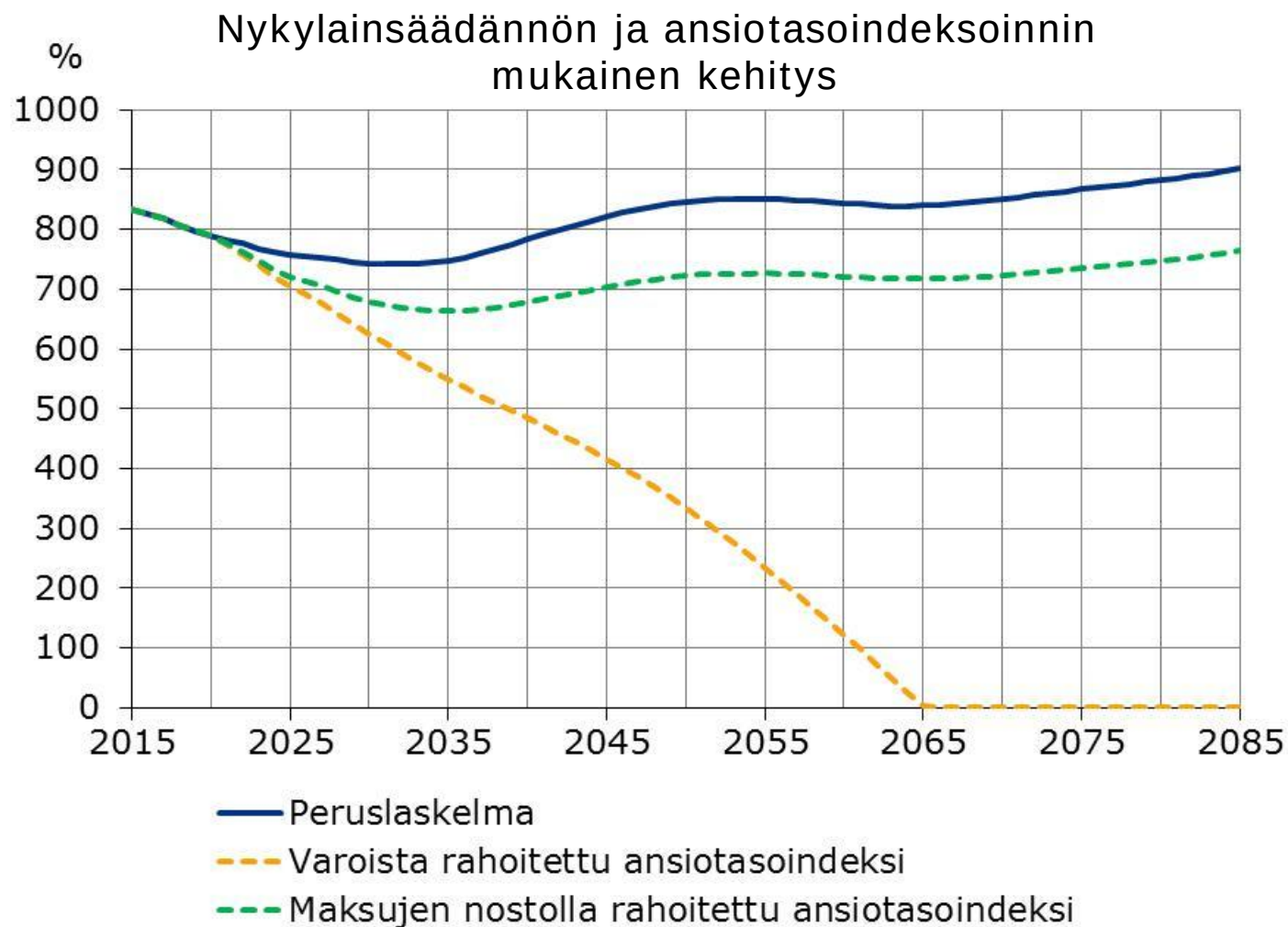
- Kasvava eläkemeno tulisi eri eläkelakien mukaisesti rahoittaa eri tavoin. Indeksimuutos lisäisi eläkemaksujen korotuspaineen lisäksi painetta korottaa kunnallisveroa ja valtion veroa, sillä osa eläkkeistä rahoitetaan verotuksen kautta.
- Seuraavissa laskelmissa esitetään TyEL:n rahoituksen kehittymistä vuoden 2017 eläkelainsäädännön mukaan ja tilanteessa, jossa eläkkeet indeksoidaan ansiotasoindeksillä vuodesta 2018 lähtien.
- Laskelmissa käytetään samoja oletuksia kuin vuoden 2016 PTS-peruslaskelmassa.
- Peruslaskelma: Vuoden 2017 eläkeuudistuksen mukainen peruslaskelma, jossa maksussa olevat eläkkeet indeksoidaan nykylakien mukaisesti työeläkeindeksillä. Eläkeuudistuksen tavoitteiden mukaisesti rahastot pysyvät suurin piirtein nykytasolla palkkasummaan suhteutettuna, jotta maksu voitaisiin pitää kestävästi eläkemenoa alempana.
- Maksujen nostolla rahoitettu ansiotasoindeksi: Muuten peruslaskelman kanssa samoilla oletuksilla tehty laskelma, mutta maksussa olevat eläkkeet indeksoidaan ansiotasoindeksillä. Tästä seuraava kasvava eläkemeno rahoitetaan eläkemaksua nostamalla (eli varat pidetään rahoitustasapainon takia peruslaskelman tasolla).
- Varoista rahoitettu ansiotasoindeksi: Muuten ansiotasoindeksivaihtoehtoon kanssa sama laskelma mutta maksutaso sama kuin peruslaskelmassa. Tällöin kasvava eläkemeno rahoitetaan varoista (kunnes varat loppuvat, jolloin maksua nostetaan).

TyEL-maksu suhteessa TyEL-palkkasummaan vuosina 2015–2085

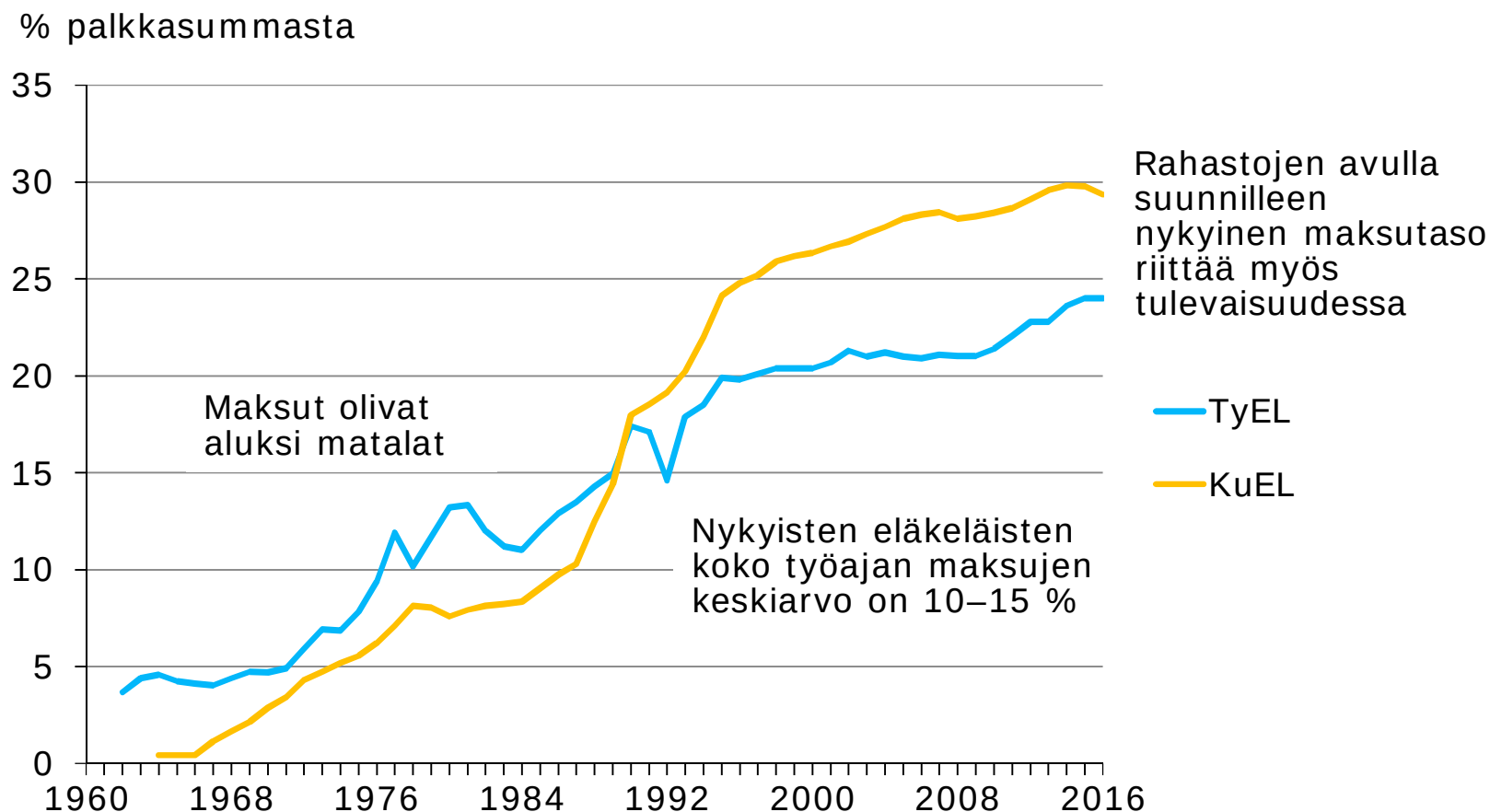
TyEL-varat suhteessa TyEL-eläkemenoihin vuosina 2015–2085

Indeksimuutoksen sukupolvivaikutuksista

Työeläkevakuutusmaksut yksityisen sektorin (TEL, LEL, TaEL / TyEL) ja kuntien (KVTEL / KuEL) työeläkkeissä 1962–2016*

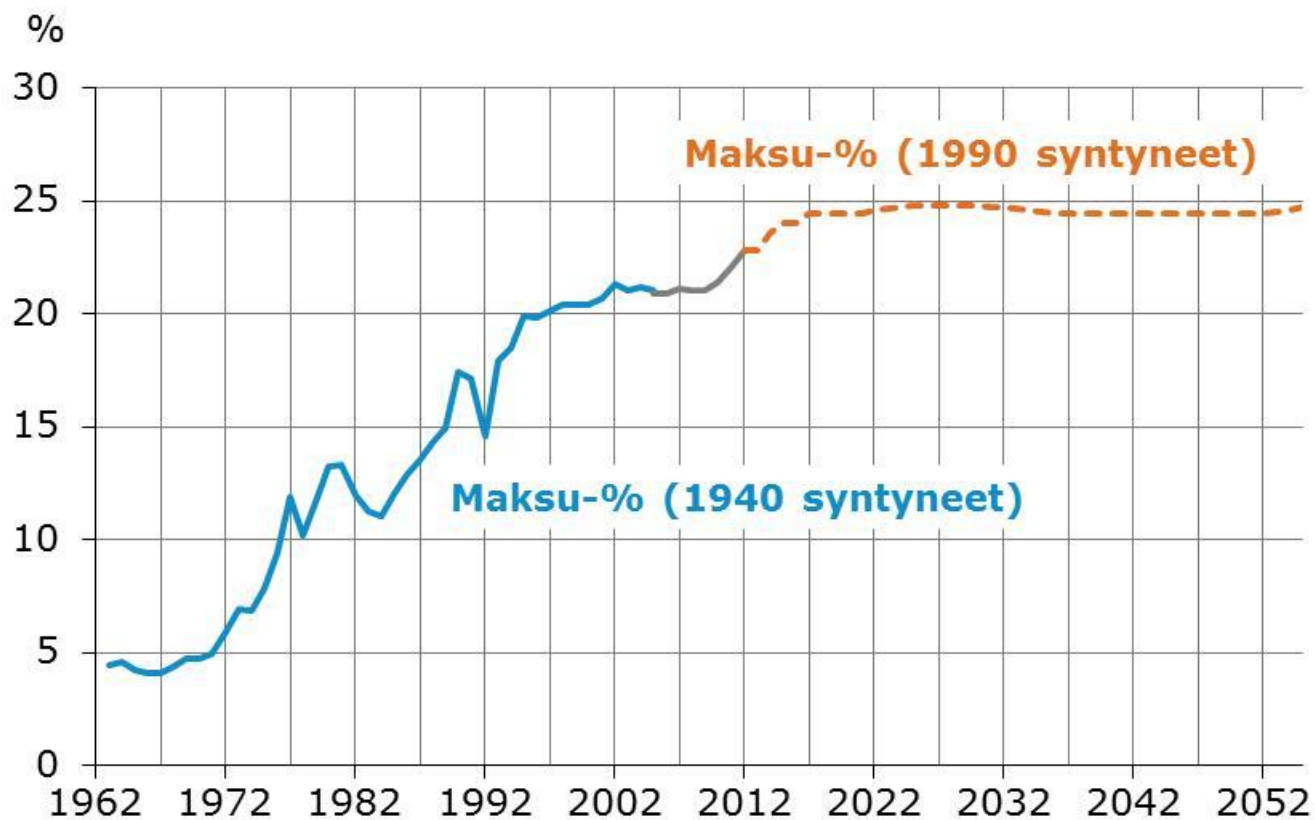

* Kuntien työeläkkeet rahoitettu verovaroin.

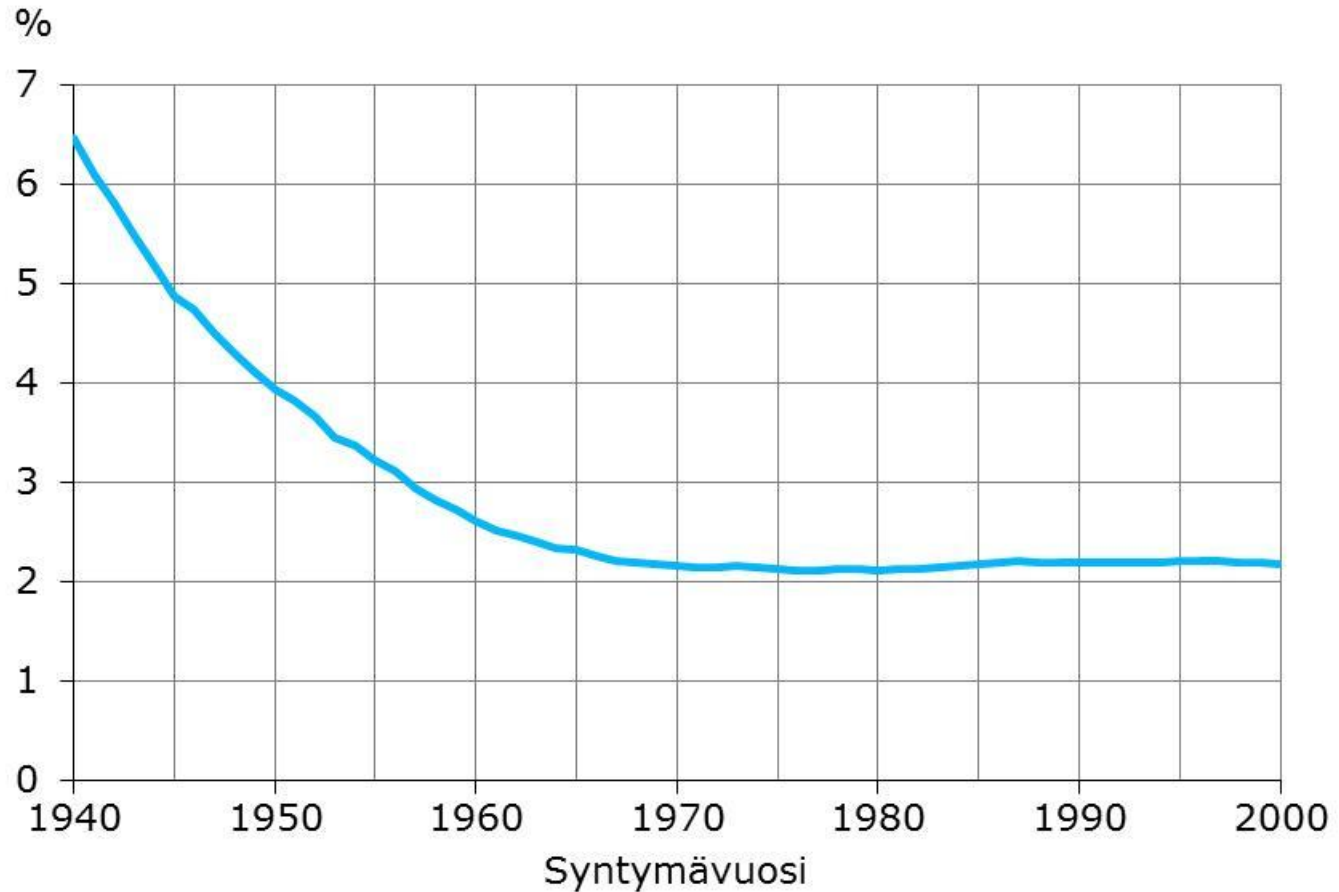
Lähde: Työeläkelakipalvelu.

Työeläkemaksu vuosina 1940 ja 1990 syntyneille

Sisäinen tuotto työeläkemaksulle Yksityisalojen palkansaajat

Sisäinen tuotto kuvaa laskennallista työeläkemaksulle saatavaa reaalityottoa. Sukupolvien väliset tuottoerot johtuvat valtaosin maksutason noususta.

Tiivistelmä
Eläketurvakeskuksen
vaikutusarviosta
kansalaisaloitteesta
työeläkeindeksin
muuttamiseksi

Eläketurvakeskuksen vaikutusarvio indeksialoitteesta

- Työeläkeindeksin muuttamista koskevan kansalaisaloitteen toteuttaminen nostaisi keskimääräistä työeläkettä pitkällä aikavälillä noin 17 prosenttia. Pieniä eläketuloja saavien kansan- ja takuueläkkeitä indeksimuutos ei nostaisi.
- Työeläkemenot nousisivat noin 6 prosenttiyksikköä suhteessa palkkasummaan.
- Työeläkemaksua (nyt 24 %) pitäisi korottaa noin 6 prosenttiyksikköä.
- Mikäli indeksimuutos rahoitettaisiin työeläkevaroista, varojen suhde eläkemenoihin pienentyisi kunnes varat loppuisivat 2060-luvulla.
- Varojen loppuessa työeläkemaksu tulisi nostaa noin 38 % tasolle. Vaihtoehtoisesti eläkkeitä tulisi leikata noin 30 %.
- Eläkemenoa kasvattava indeksimuutos lisäisi julkisen talouden alijäämää ja kasvattaisi julkisen talouden kestävyysvajetta noin 2 prosenttiyksiköllä.
- Muutos nostaisi voimakkaimmin 1940 – 1960 -luvulla syntyneiden työeläkevakuutusmaksuille saamaa tuottoa. Heillä eläkkeet paranisivat, mutta eläkemaksut eivät nousisi. Mitä nuoremista sukupolvista on kyse, sitä suuremmaksi indeksimuutoksen aiheuttama maksurasitus muodostuisi.
- <http://www.etk.fi/elakejarjestelmat/suomi/elake-etuudet/elakkeiden-indeksointi/>

